

ir šventa pareiga išvaduoti jį ir pavergtus tautiečius.

Prasidėjęs II-asis pasaulinis karas į tautų gyvenimą įnešė daug esminių pakitimų. SSRS, pradėjusi karą su Lenkija, nepaisė 1920 m. liepos 12. nustatytų sienų su Lietuva, ir raudonoji armija užėmė rytines lietuvių žemes, o 1939 m. rugsėjo 19 d. įsiveržė į Vilnių. 1939 m. spalio 10 d. buvo pasirašytas SSRS ir Lietuvos susitarimas, pagal kurį atgautas Vilnius ir apie trečdalis rytinių lietuvių etninių žemių. 1939 m. spalio 14 d. įvyko Seimo posėdis dėl Vilniaus ir Vilniaus srities grąžinimo Lietuvai bei SSRS ir Lietuvos susitarimui ratifikuoti. Susitarimas Lietuvai buvo nepalankus tuo, kad pagal jį buvo numatytas raudonosios armijos dalinių dislokavimas Lietuvoje. Tačiau lietuviai, tarsi nematydami tokio susitarimo pasekmių, džiaugėsi Vilniaus, to svajonių miesto atgavimu. Žmonės šia proga su džiaugsmo ašaromis sveikino vieni kitus. Visame krašte vyko manifestacijos, skambėjo maršai, dainos, plevėsavo visur tautinės vėliavos, žvakėmis, gėlėmis buvo papuošti už tėvynės laisvę žuvusių savanorių kapai. Mokyklose vyko Vilniaus valandėlės, įmonėse, įstaigose buvo trumpam nutrauktas darbas. Laikraščių redakcijos, įvairias organizacijas užplūdo laišakai, kupini norų dirbti ir aukotis Vilniui ir jo kraštui. Žmonės siūlėsi bet kokiomis sąlygomis vykti į Vilnių dirbti arba bent vykti pamatyti Vilnių. Vienas jų, Jurgis Janušaitis rašė: „...daugelį metų svajojau, kad teks pamatyti tą išsvajotąją Vilniaus žemę, šventąjį miestą - mūsų valstybės sostinę Vilnių, kad teks parymoti Gedimino kalnė ar maldai keliuos palenkti Aušros Vartuose“. Rašėsi tūkstančiai žmonių į ekskursijas Vilniun.

Lietuvos gyventojai jaudinosi ir su nerimu laukė, kada gi Lietuvos kariuomenė žygiuos į Vilnių. Ypač to laukė vilniečiai, nes raudonarmiečiai grobė, plėšė miesto turtą ir gabeno į SSRS. Valdžios vyrai turėjo padėti nemaža pastangų, kad raudonarmiečiai iš Vilniaus pasitrauktų.

Prezidento A. Smetonos dekretu divizijos generolui Vincui Vitkauskui pavedama organizuoti Vilniaus rinktinę karo žygiui į Vilnių ir jo kraštą. Vilniaus rinktinė buvo sudaryta iš I-osios divizijos štabo, I-ojo pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino pulko, III-ojo dragūnų Geležinio vilko pulko, kitų pėstininkų ir kavalerijos pulkų atskirų dalinių, artilerijos, šarvuotųjų ir kitų ginklo rūšių būrių. Rinktinėje buvo sutelkta 27 tūkst. karių. Išleisti keli Vilniaus rinktinės vado įsakymai, reglamentuojantys Rinktinės karių elgesį žygio metu ir įžygiavus į vilnių. 1939 m. spalio 16 d. Rinktinės vadas slapta įsakyme karininkams rašė: „Mūsų

kariuomenė, įžygiuojanti į Vilniaus kraštą, negali užimponuoti ypatingu gausumu. Už tat ypatingai turime rūpintis ir stengtis, kad užimponuotume savo tvarkingumu, politinių sąmoningumu ir vilniečių reikalų supratimu. Pereinant gyvenvietes ypatingai svarbu vėžimų bei autovežių švara. Išaiškinti kareiviams, kad vengti visko, kas gali ižeisti tautinius ar tikiybinius gyventojų jausmus. Reikia visur stengtis kalbėti lietuviškai ir tik būtinam reikalui esant naudotis svetimomis kalbomis. Bendrai stengtis, kad į Vilniaus kraštą kareiviai įžygiuotų pakiliausia nuotaika“.

Spalio 27 d. Vilniaus rinktinė pradėjo žygiuoti per buvusią administracinę liniją. Ji į Vilnių žygiavo dviem keliais: viena vora, III-ojo dragūnų pulko vado gen. št. plk. Antano Reklaičio vadovaujama, per Vievi, Lentvarį, antra vora, I-ojo pėstininkų pulko vado gen. št. plk. Leono Gustaičio vadovaujama, pro Širvintas ir Maišiagalą. Kitos voros turėjo žygiuoti pro Valkininkus, Vareną. Nors buvo susitarta, kad spalio 27 d. 9 val. bus peržengta demarkacijos linija, tačiau rusų pasieniečiai sieną atidarė ir pasitraukė tik 11 val. Buvo sudegintos šiaudinės gairės, perpjautos lenkų spalvomis dažytos kelių pertvaros. Kariuomenė pradėjo žygiuoti pro išpuoštus garbės vartus karo žygio tvarka. Pakelyje buvo daug žmonių, sveikinančių karių, metamos gėlės. Vilnius taip pat ruošėsi sutikti Lietuvos kariuomenę: pastatyta daug garbės vartų, transparentų su sveikinančiais užrašais. Paskui kariuomenę važiuavo įvairių gėrybių prikrautos sunkvežiminių voros, iš kareiviškų virtuvių buvo maitinami alkani žmonės; vien Vilniui buvo paruošta 15 tūkst. maisto daivinių.

Spalio 28 d. Lietuvos kariai išklausę pamaldas Aušros Vartų koplyčioje, susirinko Gedimino aikštėje kartu su iš Kauno atvykusiais valstybės veikėjais, organizacijų atstovais. Gedimino pilies bokšte, grojant orkestrams, buvo iškelta tautinė vėliava, tarp vilniečių ir kauniečių pasirašytas vėliavos pakėlimo aktas. Įvyko kariuomenės paradas. Užbaigdami Vilniaus žygio iškilmes, kariai Rasose aplankė savanorių, iškilių Lietuvos veikėjų kapus, padėjo gėles.

Šiandien, pagerbdami tą istorinį įvykį, kartu susimąstykime: gyvendami kitose dabarties aplinkybėse taip pat turime daug ką nuveikti savo tautai, Tėvynei. Turime ypač puoselėti jos kalbą, nes ypač Vilniaus krašte ji buvo stumiama į nuošalę, dėl jos daug kovota. Sakoma: nėra kalbos, nėra tautos. Juk dėl jos praradome Lydą, Ašmeną, Gardiną ir daug kitų mūsų etninių žemių. Taigi būkime ne tik tolerantiški, bet ir išdidūs savo tautine prigimtimi. Budėkime!

Sveikinimas „Vilniaus krašto dienos“ konferencijos dalyviams

Miela dalyvauti Jūsų renginyje Vilniaus krašto atgavimo 65-ąsias metines. Galima kartu pasidžiaugti, kad Jūs minite savo svarbias istorines datas - gerbiate savo istoriją ir mokotės iš jos. Įsikibę į savo šaknis Jūs išsaugote savo tautą ir jos valstybę.

Napoleonas mėgdavęs teirautis: „Ką pasakys istorija?“ Regimai šiandien Jūs taip pat savęs klausiate ir šiandien apie tai kalbėsite.

Jums gerai, Jūs jau galite klausyti ir rasti atsakymą. Mano tauta to klausia kasdien, dieną ir naktį, kiekvieną savaitę, kiekvieną mėnesį, jau šešti metai. Pasaulis kurčias ir negirdi mūsų klausimų. Šiandien mes klausiamo tik savęs. Kažkada Jūsų partizanai irgi buvo vieni vieni. Mes taip pat sugrįšime į savo sostinę. Sėkmės Jums istoriniuose darbuose!

Aminat Saijeva, Čėčėnijos Respublikos Ičkerijos atstovė Lietuvoje. 2004-10-28